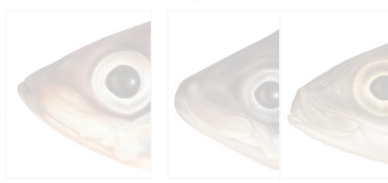

Bestämningsnyckel till svenska arter av
sikfiskar – Coregonidae

1. Mun framt- eller nedåtriktad, överkäken minst lika lång som underkäken *Coregonus maraena* sik s. 169
- Mun framt- eller uppåtriktad, underkäken framskjutande 2
2. Mun uppåtriktad. Analfena med 10–13 grenade strålar. Gälräfständer 33–48 *Coregonus albula* siklöja s. 168
- Mun framt- eller uppåtriktad. Analfena med 13–15 grenade strålar. Gälräfständer 46–69 3
3. Analfena med 13–15 grenade strålar. Gälräfständer 46–69. Relativt högrygad och robust art som har påträffats enstaka gånger i Bottenhavet *Coregonus peled* peledsik s. 171
- Analfena med 10–14 grenade strålar. Gälräfständer 59–67. Relativt slank art med stort huvud. Förekommer enbart i sjön Storsvindeln i Lappland *Coregonus maraena* sik (storskallesik) s. 169

Key to Swedish species of
whitefishes – Coregonidae

1. Mouth terminal or inferior. Upper jaw at least as long as lower jaw *Coregonus maraena* Common Whitefish p. 169
- Mouth terminal or superior, lower jaw projecting 2
2. Mouth superior. Anal fin comprising 10–13 branched rays. Gill rakers 33–48 *Coregonus albula* Vendace p. 168
- Mouth terminal or inferior. Anal fin comprising 13–15 branched rays. Gill rakers 46–69 3
3. Anal fin comprising 13–15 branched rays. Gill rakers 46–69. Relatively high and robust species, found only a few times in the Gulf of Bothnia *Coregonus peled* Peled p. 171
- Anal fin comprising 10–14 branched rays. Gill rakers 59–67. Relatively slender species with big head. Found only in Lake Storsvindeln in Lapland *Coregonus maraena* Common Whitefish (big-head form) p. 169

SLÄKTE *Coregonus*ORDNING
FAMILJ
SLÄKTESalmoniformes
Coregonidae

Arterna i släktet *Coregonus* skiljer sig från liknande arter i familjen sikfiskar (Coregonidae) genom att de saknar ligamentet mellan mellankäksbenet och ethmoidbenet. Släktet är relativt väl studerat, men indelningen i arter har visat sig vara problematisk. Två huvudgrupper är dock oomtvistade; dels de former med underbett som här innefattas i arten siklöja *Coregonus albula*, dels de som har varierande munform (vanligtvis överbett), och som här förs till arten sik *Coregonus maraena*. Tills vidare urskiljs i Nationalnyckeln bara två naturligt förekommande *Coregonus*-arter i Sverige, nämligen siklöja *Coregonus albula* och sik *C. maraena* samt den tillfälligt påträffade arten peledsik *C. peled*. Ofta förekommer flera (2–4) urskiljbara former av sik i samma sjö. Dessa former skiljer sig i fråga om såväl morfologiska karaktärer (nos- och munform samt

gälräfständernas antal och form) som tillväxthastighet och storlek. Om fångstlokalen är känd kan man ofta dra slutsatser om vilken sikform det rör sig om.

Siklöja är mindre variabel, men i några sjöar förekommer två olika bestånd med lekperiod under vår respektive höst. Bland de svenska sikfiskarna urskiljs därför ofta två arter av siklöja baserat på lekperioden samt upp till sex naturligt förekommande arter av sik, huvudsakligen baserat på variation i storlek, antalet gälräfständer, nosens form och munnens placering.

NAMNGIVNING *Coregonus* Linnaeus, 1758. Systema Naturae, 10:e upplagan, 1: 310.

Etymologi: *Coregonus* = ung. "pupill med vinkel"; kore (gr.) = pupill; gonia (gr.) = vinkel; suffixet -us (lat.). Syftar på att pupillen är "liggande droppformig" med spetsvinklig framände.

Storsik

Aspsik

Sandsik

Planktonsik

Älvsik

Storskallesik

De sex urskiljbara typerna inom variationsbredden av sik *Coregonus maraena*. Småväxta former visas med små huvuden och de större med stora huvuden.

ILLUSTRATION: LINDA NYMAN

De mer vitt spridda sjöformerna av sik hör till någon av de fyra typerna "storsik" och "sandsik" (med få gälräfständer) eller "planktonsik" och "aspsik" (med många gälräfständer) – därtill kommer älvsik (huvudsakligen längs kusten och i älvar) och storskallesik (en speciell form av aspsik i sjön Storvindeln i Lappland). Mellan olika sjöar varierar dock dessa karaktärer så mycket att t.ex. en småväxt "aspsik" kan vara mindre och i genomsnitt ha färre gälräfständer än en storväxt "planktonsik" från en annan sjö. Där dessa två former förekommer i samma sjö är normalt aspsiken större, och vanligtvis har den fler gälräfständer. I vissa fall där det bara förekommer en småväxt sik med få gälräfständer går det inte heller att säga om det rör sig om en "sandsik" eller en småväxt "storsik". Den tydliga uppdelningen i olika former av sik i svenska sjöar – som ändå är svåra att dela in i mer vitt spridda, väl avgränsade arter – har ansetts bero på att ett antal väl urskiljbara arter har vandrat in i Sverige efter den senaste istiden, varefter de korsat sig med varandra i varierande omfattning och gett upphov till de former vi har idag (s.k. retikulär evolution genom introgression). En alternativ förklaring är att sik som en enda utseendemässigt variabel art har delat upp sig på plats efter det att den vandrade in i de svenska sjöarna.

Genetiska studier visar att skillnaderna mellan olika former inom en och samma sjö är mindre än skillnaderna mellan liknande former från olika sjöar. Det ger stöd för uppfattningen att sikarna kan dela upp sig i flera distinkta former på relativt kort tid. Då variationen i gälräfständernas antal och form utgör

anpassningar till olika typer av föda skulle i så fall sjöns utbud av föda och närvaron av andra konkurrerande arter ha stor betydelse för hur många och vilka typer av sikar som uppstår.

En alternativ teori är att den genetiska likheten mellan sikarna i en viss sjö beror på att ett visst genflöde sker mellan sjöns olika bestånd eller arter. Antalet gälräfständer kontrolleras av flera gener, och man kan förmoda att selektionen är stark för det antal gälräfständer som gör det möjligt att passa in i någon av de tillgängliga födonisckerna. Via stark selektion skulle den morfologiska identiteten kunna upprätthållas. Kanske är det så att en kombination av snabb evolution och ett visst genetiskt utbyte mellan olika sikarter ligger bakom den mångfald av sikar vi ser idag.

Sik *Coregonus maraena*

ILLUSTRATION: LINDA NYMAN